

Uvodnik

DR. MITJA KRAJNČAN

gostujoči urednik

Socialna pedagogika dobiva vse pomembnejše mesto tudi v izobraževalnem prostoru. V prispevkih avtorji in avtorice prikažejo široko paleto dejavnosti dokaj mlade discipline. Usmerjenost v delu z otroki in mladostniki z vedenjskimi in s čustvenimi težavami in motnjami predstavlja prevladujoče vsebine. Prispevki pomenijo pomemben znanstveni doprinos ob inflaciji raziskav in objav dokaj majhnega kroga raziskovalnega kadra. Tako **Krajnčan** proučuje vprašanje kvalitete dela v vzgojnih zavodih oziroma sedaj strokovnih centrih, ki zahtevajo posebej sistematičen, celosten in večplasten pristop, tj. poznavanje zahtevnosti populacije, profesionalnih zahtev, organizacijskih in sistemskih okvirov kakor tudi razumevanje do potankosti delovanja vsakokratne ustanove. Zahteva tudi kritično presojo in željo po vpogledu in uvidu v kakovost lastnega dela in dela ustanove. V primerjalni analizi ustvari shemo, ki omogoča tako strokovno orientacijo kot samorefleksijo in samooceno.

Avtorice **Gazilj, Borić** in **Čosić** iščejo izziv razumevanja in izboljšanja vzgojnih ustanov v večdimenzionalni naravi obravnave in življenjskega okolja. Cilj te študije je zagotoviti globlji vpogled v izkušnje vzgojnih namestitev z vidika mladostnikov in vzgojiteljev. Tema raziskave je bila osredinjena na doživljanje in opisovanje vzgojnih namestitev ter na povezavo med vidikom mladostnikov in vzgojiteljev. V raziskavi je sodelovalo 14 mladostnikov in 7 strokovnjakov. Rezultati so pokazali, da imajo mladostniki in vzgojitelji negativni odnos do vzgojne namestitve. Vzgojitelji pa poudarjajo svoje razočaranje nad neustreznostjo sistema posredovanja in kompleksnostjo dela z otroki s številnimi tveganji in težavami. Z obeh vidikov je kakovost odnosa med mladostniki in vzgojitelji ključni element obravnave.

Ustvarjanje okolja, kjer mladostniki dosegajo pozitivne rezultate, varnost, odprtost in upoštevanje, so bistveni elementi izboljšanja obravnave.

Schwaiger v svojem prispevku analizira 25 evropskih projektov z vidika možnosti in omejitev poglobljene tehnologije, in sicer od virtualne (VR – ang. virtual reality) in obogatene (AR – ang. augmented reality) resničnosti do mešane (MR – ang. mixed reality) in razširjene (XR – ang. extended reality) resničnosti v izobraževalnem in vzgojnem (socialnopedagoškem) delu. Avtor ugotovi, da tehnične in infrastrukturne zahteve postajajo vse manjši problem (čeprav še vedno obstajajo), vsekakor pa najbolj primanjkuje celovitega poznavanja teh tehnologij in njihovega potenciala kot učnih orodij med vodji usposabljanj in učitelji.

Sledi prispevek **Berdajsa**, ki se usmerja v aktualno področje skrbi in dela s starejšim delom prebivalstva. Socialna pedagogika se umešča kot pomemben dejavnik v oblikovanje vključujočega socialnega okolja in pestrega vsakdana starejših. Socialni pedagog mora imeti znanja in kompetence, da lahko oceni psihične, emocionalne, kognitivne in socialne zmožnosti starejše osebe. Ugotoviti mora rang samostojnosti starejšega v različnih življenjskih situacijah ter najti vire pomoči v njem in njegovem okolju. Avtor v preglednem članku izpostavi, da socialni pedagog razume starostnikove probleme in išče rešitve v povezavi starostnikovih osebnih socialnih virov.

Naslednji prispevek avtorice **Bogdan Zupančič** je pomemben za razvoj teorije socialne pedagogike. Prinaša analizo radikalizacije kot del procesov novodobnega osvobajanja, ki jih prepoznamo v prepletu emancipacijskega potenciala v socialni pedagogiki in mobilizacijske dimenzije v teoriji razvoja skupnosti. Vzporedno problematizira notranje razcepljeno socialnopedagoško držo, ki po eni strani želi osvobajati, po drugi pa se vedno znova ujame v ohranjanje obstoječih razmerij. Socialna pedagogika za svoj razvoj potrebuje raziskovanje zgodovinskih, epistemoloških, kontekstulanih in funkcionalnih dimenzij, ki omogočajo, da pomembna načela lastnega profesionalnega delovanja – kritičnost, avtorefleksivnost, evalvacija, metaanalize oz. socioanalize – uporabijo same na sebi.

Vukovič v naslednjem prispevku evalvira taborne preživetja v naravi kot obliko treningov oziroma usposabljanja otrok in mladostnikov s socialnimi veščinami. Trening socialnih veščin ponuja orodja, s katerimi si lahko ljudje pomagajo dosegati cilje. Socialne veščine so ene od mnogih veščin, ki jih »učimo« na taborih preživetja. Doživljajski preživetveni tabori so namenjeni predvsem mladostnikom z vedenjskimi in čustvenimi težavami. Vključujejo bivanje v naravi, preživetje, solidarnost, psihofizične napore in aktivno participacijo.

Udeleženci se morajo torej naučiti, da rezultat transfera prenesejo, ga prevedejo, uporabijo pod različnimi pogoji, v drugačnih situacijah. Intenzivne, socialno izolirane projekte z atraktivnimi vsebinami in lokacijami ter usposobljenimi strokovnimi spremljevalci bi morali implementirati v sistem vzgoje in izobraževanja. Za otroke in mladostnike, ki se težko spoprijemajo z institucionalnimi pravili, bi bili tovrstni intenzivni programi zelo dobrodošli.

Zadnji članek, avtorice **Vrhunc Pfeifer**, zaključuje področje dela z otroki in mladostniki z vedenjskimi in čustvenimi težavami in/ali motnjami z analizo kriznih situacij v vzgojnih zavodih oziroma strokovnih centrov. Krizne situacije lahko eskalirajo do tako hudih oblik, da so strokovni delavci ob določenih situacijah brez ustreznih postopkov. Najpogosteje se spopadajo z različnimi vrstami nasilja, avtoagresijo, uporabo prepovedanih substanc ter zlorabami. Pogosti so tudi primeri otrok/mladostnikov, ki jim lahko pripisujemo težave v duševnem zdravju. Krizne intervencije se razlikujejo glede na zahtevnost situacije, vendar je ne glede na pristop pri vsaki rešitvi pomemben ustrezen odnos. Pregledni članek kriznih situacij in intervencij je tudi teoretična osnova ciljnega raziskovalnega projekta o izdelavi izhodišč za pripravo smernic za delo z omenjeno populacijo.